

med sit Liv at betale disse philanthropiske Bøstrøbelsøer, idet man, hvor deeltagende man end kunde vøre med Hønsyn til det meget Gode, som det unøgtellig blev oplyst, at han havde øvet mod Trængende og Nødbliende, dog fandt, at der var en indre Retfærdighedsfølelse, der oprørte sig mod de Midler, som han havde fundet sig berettiget til at benytte for at vøre godgjørende. Det var jo en ganske naturligt og indlysende rigtig Opsætelse af Retfærdighedens Grundfætninger. Men hvad vil man da sige om den store Cartouche, som i en ganske anden, en uendelig mere udstråkt Maalestok drev dette Haandværk — for at blive i Billebet —, som ganske sikkert ogsaa udøvede en Mængde Godt, men ganske sikkert heller ikke saae synderligt paa de Midler, hvorved dette skete. Der var aabenbart — jeg sigter naturligtvis til Statens Indgriben i alle saadanne Forhold — en meget stor Forskjellighed mellem den Maade, hvorpaa Staten optraadte, og den Maade, hvorpaa Cartouche optraadte, men jeg troer dog ikke, at denne Forskjellighed bør komme Staten synderligt til gode; jeg troer tværtimod, at det maa siges, at den i flere Hønsøender var i dens Disfavor, i Sammentilning med ham. For det Første maa man lægge Mærke til, at Staten paa ingen Maade indskrænkede sig til at søge Understøttelse og tage Midler hos de Rige; nei, den vidste meget godt at finde den Fattige, og den tvang ofte paa den grusomste Maade den Fattige til at afsee den sidste Skilling, for at den kunde følge sine philanthropiske Forfætter. Dernæst maa jeg paa den anden Side ogsaa bestemt paastaae, at den ikke altid havde det rette Stjøn med Hønsyn til Anvendelsen af de Midler, hvoraf den var kommen i Besiddelse, og det var meget ofte, at den glemte at hde, hvor den maaskee rettest burde hde, og at den istedet derfor gav den Rige endnu mere Rigdom. En Forskjel var der imidlertid, som var meget stor, og det var den, at hele Fremtiden, medens den eenstemmigt dødsdømte en Cartouche, ikke havde Lovpølisninger nok for den ædle, høihjertede og oplyste Statsfjendelse, der greb ordnende, oplysende og skabende ind i saa mange Forhold. Det er først lidt efter lidt, at den fandt Frihed har faaet Lov til at gribe ind paa dette Gebeet og vise sine velsignelsesrige

Frugter; det er først lidt efter lidt, at den har skræmmet Staten tilbage fra alle disse Forsøg ved at sige til den: Din Wiisdom kan vøre stor; men der er en Wiisdom, som er større end Din, lad den raade, lad Friheden øve sine Kræfter, og vi ville see, at ved Alles forenede Kræfter vil en Lov, som er gennemtrængt af en dybere Indsigt end Din, gjøre sig gjældende, opnaae de Formaal, som Du troer ere de rette, men opnaae dem med mindre Anstrengelser og ad en bedre Vej end hidtil og fremfor Alt medføre Retfærdighed. Det er det, mine Herrer, som man skal vogte sig for at komme tilbage til, det nemlig at indblande Staten, hvor den ikke har noget at gjøre; det er den eneste Frelse, vi kunne see for vor Fremtid — jeg mener ved „vor“ ikke Danmarks Fremtid, men hele den europøiske Udviplings —, at man, gennemtrængt af disse Sandheder, mere og mere trænger Staten tilbage og tvinger den til at tilbagegive til den borgerlige Virksomhed Alt, hvad der kun af denne kan udøves paa rette Maade. — Nu siger man: Man maa ikke eensidigt gennemføre saadanne Lørdomme, og det er ogsaa det, jeg til enhver Tid har været rede til at høre; thi Tugen kan mindre end jeg opstille en saadan Formel som en Trylleformel, hvortil man under alle Omstændigheder og under ethvert Hønsyn skulde kunne svørge. Der maa gives Undtagelser fra denne Lørdom som fra alle slige Lørdomme, hvis den ikke skal falde ned til at blive en reen Doctrin; der maa gives Undtagelser, men ved enhver Undtagelse maa man dobbelt tage sig iagt for ikke at komme til at krænke det Berettigede i Principet. Der er for det Første et Hønsyn, som fremfor alle andre bør gjøre sig gjældende, og det er det billige Hønsyn til det Bestaaende. Man kan ikke revolutionært kaste alt det Bestaaende overende, og hvormeget man end kunde ønske, at dette oprindeligt havde været anderledes, saa maa dog Meget taales, og Meget maa kun langsomt ændres, naar det engang har faaet Lov til at bestaae og er groet fast i Lørdomme. Men man gjør sig skyldig i en af de besynderligste Misforstaaelser af denne Lørdom, naar man undertiden anvender Principet paa Forhold, hvor det slet ikke hører hjemme.